

ВЗАЄМОДІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ТА ТВОРЧОГО СВІТОГЛЯДІВ В АРХІТЕКТУРІ

Кірова С.С., студ. гр. А-254

Науковий керівник – Каранфілова О.В., к.ф.н., доцент (кафедра Філософії, політології, психології та права, Одеська державна академія будівництва та архітектури)

Анотація. Архітектура завжди була залежною від людей, а люди від архітектури. Часто архітектура і простір впливають на наше світосприйняття і почуття. Дослідивши історію архітектури, можна зробити висновок, що архітектура завжди була також залежною від панівної течії філософії. У роботі прослідковано взаємозв'язки між архітектурними стилями та філософськими напрямками. За мету було поставлено розглянути зміну форм у архітектурі зі змінами у настроях суспільства, дослідити як філософія впливала на архітектуру і як зараз формуються архітектурні форми. За завдання роботи було поставлено провести паралелі між філософськими течіями та архітектурними напрямками, дізнатись про взаємозв'язок між панівними філософськими течіями та пропагандою певних цілей в архітектурі, сформулювати як нині філософія впливає на архітектурні стилі. Методиками дослідження обрані метод критичного аналізу наукової і методичної літератури, логіко-аналітичні методи.

Актуальність. Із плином часу незмінним залишається вплив філософії на людство і людства на філософію. Із кожними науковим відкриттям, дослідженням людини чи космосу, змінювались і філософські напрями, течії. Архітектура теж змінювалась. Можна дослідити наскільки архітектура змінювалась і «диктувала правила гри» у суспільстві. Цікавим стало вивчення цих взаємозв'язків між архітектурними стилями та філософськими напрямками. Оточення, в якому живе людина, завжди впливало на те, ким вона є. І поки одні сповідували аскетизм, називали все матеріальне скороминучим і були впевнені, що щастя можуть подарувати лише духовні речі, інші зводили споруди й створювали цілі стилі, які пережили століття і продовжують робити щасливими інших. Від практично кожної будівлі ми хочемо не лише виконання певних функцій, а й щоб вона мала певний вигляд, щоб сприяла певному настрою: релігійності, вченості, сучасності, комерції чи хазяйновитості. Часто також влада використовувала архітектуру для просування певних ідей і напрямів у суспільство. Будь-яке архітектурне рішення є наслідком і проявом певної ідеології і суспільних відносин. Поза ідеологією і суспільними відносинами не є можливою жодна продуктивна діяльність, у тому числі й архітектурна діяльність. Архітектура є віддзеркаленням ідеології, хоча й архітектор, й обиватель можуть цього не усвідомлювати. Коли панівною була антична філософія, зодчі втілювали в архітектурі вищі образи богинь, царів, використовували рослинні орнаменти. З приходом християнства та інших релігій почалося активне будівництво храмів на підтримку релігії та настроїв у суспільстві. Філософія завжди впливала на архітектуру, а архітектура у свою чергу впливала на людей.

У науковій роботі «Еволюція архітектурних стилів у філософському аспекті» було розглянуто взаємозв'язки між філософією та архітектурою. Дослідження почалось від Давньої Греції і до сучасного часу. Початковий етап формування античної філософії пов'язується із давньогрецькими полісами та мислителем Фалесом Мілетським, її ж кінець – неоплатонічним вченням та виданням імператором Юстиніаном декрету закриття Афінської філософської школи. Другий етап філософії характерний утворенням вищої філософської школи. Характерною особливістю є поява систематизованих вчень (філософських систем); переміщення філософської уваги з натурфілософії до етичних, моральних, суспільних проблем та людського мислення. Кінцевий етап античної філософії полягає в об'єднанні думки Стародавньої Греції та Риму. Відбувається криза римського суспільства, що відобразилось на суспільній думці. Це призвело до погашення раціонального мислення, зростання містичного вчення та християнства. У будь-якому аспекті життя стародавні греки прагнули до досягнення гармонії. Уявлення про неї не були розмитими і суто теоретичними. Краса вимірювалась не тільки «на око», але і конкретними цифрами. Проаналізувавши

філософію архітектури Древньої Греції можна зробити висновок, що архітектура повністю втілювала філософію того часу. Філософія є невід'ємною частиною життя греків тому проявляється в архітектурі. Теорія втілення у колоннах людей, поклоніння чомусь величному, віра в богів, що була описана філософами Древньої Греції, втілюється в архітектурних храмах Греції.

Вже за античних часів теоретики архітектури наполягали на тому, що архітектор має бути філософом. По меншій мірі він має використовувати філософські знання. Це надзвичайно важливо, тому що ніяка робота не може бути виконана без чесності і сумлінності. Архітектор не повинен бути жадібним і прагнути до наживи, а зобов'язаний серйозно підтримувати свою гідність – дотриманням свого доброго імені; це ж саме і наказує філософія [1]. Філософія Середньовіччя формувалася за умов феодального суспільства і панівної ролі церкви в суспільному житті. Перемогло християнство, яке стало пануючою ідеологією. У середньовічній філософії до творчості виділилось два протилежних, але не антагоністичних підходи: теологічний і логіко-гносеологічний. Паралельно розвивалися міські громади, де кожен мав рівні права на побудову житла і на самовтілення в архітектурі свого будинку. Кожна технологічна революція призводить до трансформації змісту творчості, зміни меж суспільної уваги до мистецтва, в тому числі філософії архітектури. В основі культури Відродження закладено філософію, яка стверджує красу і гідність людини, силу її розуму і волі, її невичерпні творчі можливості. Характерною рисою світогляду епохи Відродження є орієнтація на мистецтво [2]. Середньовіччя – епоха величезного злету будівничого мистецтва. Це є чудовим досягненням не тільки будівельної справи, але й свідченням релігійного піднесення в Європі, впливу церкви на все духовне життя. Церква визначала обриси середньовічного мистецтва, яке формувалося під впливом релігійного світорозуміння. Основна риса розвитку філософії ХХ століття – плюралізм шкіл, напрямків; поява нових, нестандартних ідей і концепцій. Причина, можливо, демократизація громадського життя, ріст ступеня свободи особи. Воля є каталізатором творчості, а творчість – це завжди розмаїтість. Філософією опановує розчарування в ідеї прогресу як прогресу розуму, відбувається своєрідний «бунт проти розуму». В історії філософії настає етап переосмислення її основних принципів, ставиться під сумнів правомірність будь-якої гармонійної раціоналістичної системи.

Модерн – стиль у європейському й американському мистецтві кінця ХІХ – початку ХХ ст., архітектура якого вирізнялася відмовою від прямих ліній і кутів на користь більш «природних» ліній, використанням нових технологій (метал, скло). Вона характеризувалася прагненням до створення одночасно і естетично красивих, і функціональних будівель. Велика увага приділялася не тільки зовнішньому вигляду будівель, але й інтер'єру. Всі конструктивні елементи (сходи, двері, стовпи, балкони) художньо оброблялися. В УРСР в 20-і рр. єдиною філософською течією поступово ставав марксизм, який згодом набув статусу офіційного вчення. В умовах відсутності свободи інтелектуальної творчості і перебуваючи під жорстким контролем з боку держави і правлячої партії, філософія поступово перетворилася в служницю політики. Вона використовувалася для теоретичного обґрунтування закономірності радянського ладу і розкриття його нібито історичних переваг і великих перспектив. Цей період в історії вітчизняної філософії можна назвати трагічним, адже тут філософська думка втратила найважливішого умови для свого нормального існування – інтелектуальної свободи [3]. Нові творчі завдання були поставлені перед радянськими конструктивістами, спрямовані на вирішення завдань шляхом використання новітніх досягнень будівельної техніки в простих лаконічних формах певною мірою впливали на діяльність представників радянської культури. Хотілось створити щось нове, неповторне і просте. Певна художня єдність усіх цих споруд дає підставу говорити про конструктивізм як конкретне історичне явище, як стиль матеріально-художньої культури 20-30-х років. Багатьом спорудам конструктивізму не вистачало саме художньої довершеності, в них відчувалася деякий аскетизм, примітивізм, запозичений з утилітарних промислових споруд. Такий різкий перехід від пишних класичних форм, посилений поганою якістю робіт,

відсутністю облицювальних матеріалів, справляв негативне враження на широкі кола трудящих. Будинки були схожі на сірі бетонні коробки, особливо ті, які будувались найбільш «лівими» представниками конструктивізму або архітекторами, що сліпо наслідували моду.

Сучасна філософія – це сучасний період в історії західної філософії, що починається на початку 20 століття зі зростаючою професіоналізацією дисципліни та підйомом аналітичної та континентальної філософії. Характеризується зосередженням уваги на отриманні знань, наукових питаннях шляхом дослідження, раціональної логіки та скептицизму, а також індивідуалізму. Сучасна філософія фокусується на нормалізації філософії як професії. Основна ідея сучасної філософії – раціональне мислення. Характеристики, що визначають сучасну філософію, зосереджені на здобутті знань, наукових проблемах за допомогою дослідження, раціональної логіки та скептицизму, а також індивідуалізму [7].

Стиль хай-тек був періодом закінчення пізнього модернізму, перекладається як «високі технології», тобто будинки за новими стандартами і правилами будівництва, із застосуванням нових будівельних матеріалів. Матеріали, за допомогою яких реалізуються проекти в стилі хай тек, мають суто штучне походження. Кінетична архітектура – особливий напрямок, який передбачає конструювання будівель таким чином, щоб їх частини могли переміщатися одна відносно іншої, не перериваючи при цьому загальної цілісності структури. Вирішальну роль у цьому зіграли останні досягнення в області електроніки, робототехніки тощо.

Висновки. Прослідкувавши історію філософії та історію архітектури, ми приходимо до поняття філософія архітектури. По-перше, будь-який об'єкт архітектури є наслідком і носієм певного світогляду. Не критикувати, а пояснити цей об'єкт можна, лише спираючись на філософські погляди, котрі, усвідомлено чи не усвідомлено, були властиві його творцям. Відповідно, філософія архітектури повинна спиратися на всю історію філософії, а не на критичний аналіз одних доктрин з точки зору інших. По-друге, при всій розмаїтості філософських напрямів сучасності існує лише кілька світоглядних систем, які за масштабністю здатні були б претендувати на роль фундаменту філософії архітектури. Такими системами є світові релігії і марксизм. Теологічні школи мають цілісне і пророблене бачення проблем, які торкаються архітектури, онтології, етики, естетики, антропології і соціології. Не можна пояснити, а тим більше розвивати «фен шуй» ані з позицій марксизму, ані з позицій християнства. Це інший – не європейський, але східний кшталт мислення щодо природи створення життєвого середовища людини. І хоча «фен шуй» здобув певну популярність у практиці сучасних навіть українських архітекторів і замовників, нас цікавить саме європейський підхід, котрий базується на логічному розгортанні й взаємодії категорій.

Література:

1. О. Демідко Мистецтво Стародавньої Греції: курс лекцій. Київ: К-Ліра, 2021. 182 с.
2. С.Г. Буравченко, В.В. Карпов, Л.Н. Бармашина, О.Г. Пивоваров та ін. Філософія архітектурної творчості: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 228 с.
3. І. Гудзенко Філософія Середньовіччя: апологетика, патристика, схоластика [Електронний ресурс]: стаття - Режим доступу: <https://tureligious.com.ua/filosofii-a-seredn-ovichchia-apolohetyka-patrystyka-skholastyka/>
4. Medieval Cronicus «Середньовічна європейська архітектура» [Ел. ресурс]: Режим доступу: <https://www.medievalchronicles.com/medieval-architecture/>
5. Пітер Вагнер «Розуміння сучасного світу та архітектури» [Ел. ресурс]: Режим доступу: https://fgsic.es/lychnos/en/en/articles/modernity_understanding_our_present_time
6. Дженна Мелінтіне «Сучасна філософія» [Ел. ресурс]: Режим доступу: <https://study.com/learn/lesson/modern-philosophers-overview-examples.html>
7. Беломесяцев А.Б. Філософські основи архітектури. Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. Київ: ПСМ АМУ, 2005. 488 с.
8. Кругляк М.І., Терещенко В. В Посткласична філософія. 2019. 161 с.

УДК 72.03